

Ольга ШЕДЛОВСЬКА

спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
освітній ступінь «магістр»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Рудик В.К.**

д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, банківської
справи, страхування та електронних платіжних систем,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОЇ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає формування системи пенсійного забезпечення в Україні, яка складається з трьох рівнів [1]. Перші два рівні – солідарна пенсійна система і загальнообов'язкова накопичувальна пенсійна система, передбачають обов'язковість участі громадян в ключову роль держави у їх функціонуванні. Третій рівень пенсійної системи України ґрунтується на засадах добровільності участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення. Він формує систему недержавного накопичувального пенсійного забезпечення, яка сприяє створенню

додаткових фінансових джерел для українських пенсіонерів поряд із першим і другим рівнями національної пенсійної системи.

В Україні добровільне недержавне пенсійне забезпечення здійснюється через недержавні пенсійні фонди. Недержавний пенсійний фонд – юридична особа, створена відповідно до закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [2], яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам фонду.

У рамках третього рівня працівники, роботодавці, інші громадяни та юридичні особи мають можливість перераховувати внески в обраний ними недержавний пенсійний фонд. Внески в недержавні пенсійні фонди, а також отриманий від них інвестиційний дохід користуються податковими пільгами. Величина пенсій залежить від розміру сплачених пенсійних внесків та терміну, протягом якого ці внески накопичувалися, а також отриманого та розподіленого на них інвестиційного доходу.

Станом на 31.03.2018 в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 62 НПФ та 22 адміністратори НПФ. Загальна кількість учасників НПФ становила 843,2 тис. осіб, з яких отримали/отримують пенсійні виплати 79,4 тис. осіб. Сума сплачених внесків становила 1,9 млрд. грн. При цьому необхідно відмітити, що 93% всіх внесків надійшли від роботодавців. Загальна вартість активів НПФ становила 2,5 млрд. грн. [3].

Взагалі кажучи, наявність добровільної накопичувальної пенсійної системи 3-го рівня майже не позначилась на розвитку ринку капіталів в Україні. У 1-му кварталі 2018 року в портфелях

НПФ, як і раніше, переважали державні цінні папери (47%) і банківські депозити (36%). Українські корпоративні облігації склали лише 10%, а нерухомість – 2% інвестиційного портфеля НПФ. Як відмічають вітчизняні дослідники у сфері пенсійного забезпечення населення, для НПФ є властивими формування пенсійного портфеля, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику, тобто стратегія інвестування у них є більш консервативною [4].

Значний відсоток державних облігацій і банківських депозитів у портфелях НПФ суперечить меті диверсифікації ризику пенсійного доходу і піднімає дедалі більше питань щодо обґрунтованості стягування надто високої плати за адміністрування НПФ, управління інвестиціями та зберігання пенсійних коштів. Крім того, відсутність диверсифікації інвестиційного портфеля після 13 років функціонування системи НПФ ставить питання і щодо легітимності накопичувальної системи. Дійсно, система 3-го рівня в Україні – це система НПФів, які мають майже однакову структуру інвестиційного портфелю [5]. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових доходів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу.

Проведені дослідження показують, що недержавне пенсійне забезпечення ще не одержало потужний розвиток в Україні. Проте, як підтверджує зарубіжний досвід, третій рівень є важливим джерелом підвищення пенсійних доходів і його потрібно і надалі розвивати в Україні.

Перелік використаних джерел

1. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9.07.2003 р. №1058-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» №1057-IV//ВВР від 9.07.2003 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/OsnPokazn/NPF_I_kv%202018.pdf.
4. Грушко В.І., Скулиш Ю.І, Лаптев С.М., Фатхутдінов В.Г., Француз А.Й., Румик І.І., Пилипенко О.О. Пенсійна система. 4-те вид., доп. і перероб. Київ, 2019. 512 с.
5. Основні питання реформування пенсійної системи в Україні. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», серпень 2018 р.